

แนวทางขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้

เรียบเรียงโดย พวงแก้ว กิจธรรม ผู้จัดการมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย

คณะกรรมการการพัฒนาระบบสังคมและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา โดยการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการด้านคนพิการ ได้ จัดการเสวนา เรื่อง “การติดตามสถานการณ์คนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้” เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๐๙ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๒ ผู้ร่วมเสวนาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนคนพิการ ผู้ปกครองคนพิการ และผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมประมาณ 60 คน ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

สรุปสาระสำคัญของวิสัยทัศน์ สถานการณ์ และแนวทางขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้ รวมถึงแนวทางป้องกันความพิการ ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ - คนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้

คนพิการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน และครบวงจร ด้วยการบูรณาการงานบริการคนพิการทั้งด้านการแพทย์/สุขภาพ ศึกษา สังคม และอาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยคนพิการทุกคนได้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีงานทำหรืออาชีพอิสระ และดำรงชีวิตโดยได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

สถานการณ์คนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้

- ไม่ทราบจำนวนคนพิการที่ชัดเจน
- ลักษณะความพิการแต่ละประเภทมีความหลากหลายสูง
- สาเหตุสำคัญของความพิการ คือ กรรมพันธุ์ รวมถึงความผิดปกติระหว่างตั้งครรภ์ และการคลอด

- ๔ วิธีการคัดกรอง ช่วยเหลือ ดูแล และจัดการศึกษา ไม่มีความชัดเจน
- ๕ บุคลากรประเมินและออกไปรับรองความพิการมีไม่เพียงพอ
- ๖ พ่อแม่/ผู้ดูแลไม่มีความเชื่อมั่นในผลการคัดกรอง/วินิจฉัย เพราะขาดความรู้เรื่องความพิการ
- ๗ ครูทราบว่าเด็กมีความบกพร่องด้านใดบ้าง แต่ไม่กล้าวินิจฉัย
- ๘ พ่อแม่/ผู้ดูแลจำนวนไม่น้อยไม่ยอมรับความพิการ และไม่พาคนพิการไปให้แพทย์ตรวจ
- ๙ บุคลากรด้านต่างๆ รวมทั้งแพทย์ยังขาดความรู้เรื่องการบริหารคนพิการอย่างถูกต้องและเหมาะสม
- ๑๐ คลินิกสุขภาพเด็กดีของสถานพยาบาลทั่วประเทศได้พัฒนาการให้บริการคัดกรองคนพิการ และบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
- ๑๑ กรมการปกครองท้องถิ่นกำลังจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้เรื่องคนพิการ และพร้อมที่จะให้บริการคนพิการ รวมถึงสร้างเครือข่ายบริการคนพิการระดับท้องถิ่น
- ๑๒ พ่อแม่/ผู้ดูแลไม่มีความรู้เรื่องวิธีดูแลคนพิการอย่างถูกต้อง
- ๑๓ คนพิการเข้าไม่ถึงบริการ / สิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะฐานะยากจน ไม่มีคนดูแล และไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- ๑๔ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขกำลังจัดทำชุดสิทธิประโยชน์ของคนพิการ
- ๑๕ คนพิการส่วนใหญ่มีระดับการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ
- ๑๖ สถานศึกษาไม่รับคนพิการ
- ๑๗ มีความยากลำบากในการจัดกลุ่มคนพิการเข้ารับบริการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ
- ๑๘ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่งคนพิการเรียนรวมทั้งที่คนพิการไม่สามารถเรียนได้
- ๑๙ ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท เพื่อจ้างครูพี่เลี้ยง
- ๒๐ คนพิการส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๙๕ ไม่สามารถอยู่ในสถานศึกษา ต้องอยู่บ้าน
- ๒๑ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คนพิการไม่สามารถเรียนต่อ
- ๒๒ ไม่มีตลาดรองรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์คนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง
- ๒๓ องค์กรเพื่อคนพิการไม่ได้รับทุนสนับสนุน โดยเฉพาะด้านบุคลากร และสถานที่จัดบริการ

แนวทางขับเคลื่อนการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านจิตใจ พฤติกรรม ออทิสติก สติปัญญา และการเรียนรู้

๑. ควรเผยแพร่ความรู้เรื่องคนพิการ เพื่อให้เกิดพลังมวลชนที่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
๒. ควรเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชน โดยเฉพาะคนพิการและครอบครัวให้เข้าใจว่า คนพิการที่จดทะเบียนเป็นคนพิการ สามารถยกเลิกการใช้สิทธิประโยชน์ในฐานะคนพิการเมื่อไรก็ได้ โดยการไม่แสดงสมุด/บัตรประจำตัว หรือไม่แสดงตนว่าเป็นคนพิการ รวมถึงการไม่ต่อทะเบียนคนพิการเมื่อสมุด/บัตรประจำตัวหมดอายุ
๓. ควรสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ด้วยการประชาสัมพันธ์ศักยภาพของคนพิการ โดยเฉพาะคนที่มีศักยภาพโดดเด่นอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง
๔. ควรสังคายนา และสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องคนพิการทุกประเภทให้ทันสมัย และเป็นสากล
๕. ควรกำหนดให้มีการเรียนรู้เรื่องคนพิการในหลักสูตรการศึกษาของทุกวิชาชีพ ที่เกี่ยวกับคนพิการ โดยเฉพาะแพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด และครู เป็นต้น
๖. ควรจัดทำหลักสูตรมาตรฐาน สำหรับพัฒนาบุคลากรทุกสาขาวิชาชีพในทุกระดับที่ให้บริการคนพิการด้านการแพทย์/สุขภาพ ศึกษา สังคม และอาชีพ
๗. ควรสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรมาตรฐานในการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ
๘. ควรศึกษาและพัฒนามาตรฐานวิธีการคัดกรองความพิการ เพื่อให้เกิดการยอมรับผลการประเมินความพิการ
๙. ควรจัดทำทะเบียนนักวิชาชีพ/ผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการในพื้นที่ เพื่อสร้างการประสานงานบูรณาการงานบริการ และการสร้างเครือข่าย
๑๐. ควรจัดทำโครงการนำร่องสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาการบริหารจัดการ การบูรณาการงานบริการคนพิการอย่างครบวงจรโดยการร่วมทุนระหว่างกองทุนต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายต่อไป
๑๑. ควรศึกษาวิจัยการใช้งบประมาณและผลลัพธ์ที่เกิดกับคนพิการและครอบครัว ในภาพรวมทั้งประเทศเพื่อหาหรือสำนักงบประมาณในการจัดงบประมาณแต่ละปี ในการทำงานเชิงรุกซึ่งบูรณาการงานบริการคนพิการทั้งระยะสั้น กลาง และยาว

๑๒. ควรประชาสัมพันธ์เรื่องความสำคัญของการคัดกรองและประเมินความพิการ เพื่อให้ผู้ปกครองพาคนพิการไปพบแพทย์
๑๓. ควรจัดตั้งเครือข่ายซึ่งประกอบด้วยแพทย์ / พยาบาลวิชาชีพ / บุคลากรด้านการแพทย์ และครู เพื่อร่วมกันคัดกรอง และให้ความช่วยเหลือคนพิการ
๑๔. กรมการปกครองต้องถึนควรวฝีกอบรมครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เรื่อง วิธีการคัดกรองความพิการ และการประสานส่งวินิจฉัยความพิการที่สถานพยาบาล รวมทั้ง วิธีดูแลคนพิการ
๑๕. ควรสนับสนุนการจัดบริการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตแก่คนพิการ และครอบครัวอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
๑๖. ควรดำเนินการให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมดูแลคนพิการทุกประเภท รวมถึงร่วมรณรงค์ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ โดยเฉพาะการรับยาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในจำนวนที่เหมาะสม
๑๗. ควรเร่งให้กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขจัดทำชุดสิทธิประโยชน์ของคนพิการ และนำสู่การปฏิบัติ/บังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว
๑๘. ควรบูรณาการสิทธิประโยชน์ของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กับประกันสังคม และข้าราชการ
๑๙. ควรจัดบริการจดทะเบียนคนพิการที่สถานพยาบาล
๒๐. ควรรณรงค์ให้คนพิการจดทะเบียนให้มากที่สุด
๒๑. ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานข้อมูลทั้งด้านการประเมินความพิการ และจดทะเบียนคนพิการ
๒๒. ควรจัดระบบบริการคนพิการโดยยึดคนพิการ และครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ด้วยการให้องค์ภาคเอกชนรับผิดชอบจัดบริการ และภาครัฐเป็นผู้ให้บริการให้คนพิการ
๒๓. ควรส่งเสริมการสำรวจและจำแนกคนพิการที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เทียม กับ บกพร่องทางการเรียนรู้แท้ และให้บริการบำบัด/ฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพแก่ผู้บกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งเทียมและแท้
๒๔. ควรจัดบริการช่วยเหลือคนพิการ ในระบบการส่งต่อในรูปแบบเครือข่ายอย่างครบวงจรตามเส้นทางชีวิต ตั้งแต่การดูแลให้คำปรึกษา ก่อนตั้งครรภ์ การดูแลระหว่างตั้งครรภ์ การคัดกรอง การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การเลี้ยงดู การฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการศึกษา และการฝึกอาชีพ เป็นต้น

๒๕. ควรจัดระบบบริการช่วยเหลือคนพิการด้านต่างๆในเชิงบูรณาการ โดยการร่วมมือประสานงานระหว่างพ่อแม่/ผู้ดูแล กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะองค์กรของคนพิการ และองค์กรเพื่อคนพิการ
๒๖. ควรจัดตั้งหน่วยร่วมบริการของผู้ปกครองคนพิการ และชมรม/สมาคมของคนพิการ โดยขอการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
๒๗. ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการโดยให้บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว
๒๘. ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งบูรณาการงานบริการของโรงพยาบาลชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล/เทศบาล จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่ออบรมสร้างความรู้แก่คนในชุมชน และเป็นหน่วยให้บริการที่ถูกต้องแก่คนพิการ และครอบครัวในระดับท้องถิ่น
๒๙. ควรจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่คนพิการ และครอบครัวในทันทีที่พบความพิการเพื่อให้สามารถบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือลดความพิการได้โดยเร็ว
๓๐. ควรจัดบริการฝึกอบรมวิธีเลี้ยงดู และช่วยเหลือคนพิการแก่พ่อแม่/ผู้ดูแล ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
๓๑. ควรจัดบริการช่วยเหลือ / เลี้ยงดูคนพิการที่พ่อแม่ / ผู้ดูแลไม่สามารถเลี้ยงดูได้
๓๒. ควรจัดตั้งศูนย์บริการให้คำปรึกษาคนพิการในสถานพยาบาลทุกระดับ
๓๓. ควรประสานงาน และบูรณาการงานบริการประเมินความพิการ และบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ/ช่วยเหลือเด็กพิการของแพทย์และครู โดยเฉพาะการให้บริการระยะแรกเริ่มในระยะ 6 เดือนหลังพบความพิการ
๓๔. ควรสนับสนุนให้ครูเป็นผู้เชื่อมโยง เพื่อสร้างเสริมความเข้าใจเรื่องคนพิการระหว่างผู้ปกครองกับแพทย์
๓๕. ควรกำหนดนโยบายและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดว่า คนพิการทุกคนมีสิทธิได้รับบริการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องจดทะเบียนคนพิการ
๓๖. ควรสนับสนุนการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับคนพิการทุกคน และประสานงานให้บริการตามแผนฯ อย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว
๓๗. ควรบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ร่วม การจัดชั้นเรียนคู่ขนาน และการจัดบริการโดยศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ เป็นต้น

๓๘. ควรสนับสนุนโครงการเปลี่ยนบ้านเป็นโรงเรียน และเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครูให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
๓๙. ควรสนับสนุนให้โรงเรียนดีประจำตำบลรับคนพิการเข้าเรียนร่วม
๔๐. ควรสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
๔๑. ควรจัดตั้งเครือข่ายจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยองค์การภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๔๒. ควรจัดระบบการให้เงินช่วยเหลือทางการศึกษาแก่คนพิการอย่างทั่วถึง เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
๔๓. ควรฝึกอบรมอาชีพ/การทำงานให้คนพิการพร้อมกับครอบครัวคนพิการ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพอิสระ/การทำงานที่บ้าน หรือชุมชน โดยกำหนดแนวทางการฝึกอบรมอาชีพให้เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพของคนพิการ รวมถึงความพร้อมของครอบครัว ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ สถาบันอาชีวศึกษา และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ ตั้งแต่คนพิการเข้าสู่ระบบการศึกษา
๔๔. ควรสนับสนุนการจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนพิการและครอบครัว
๔๕. ควรจัดจ้างคนพิการทำงานในท้องถิ่น/ชุมชน โดยอนุญาตให้ผู้ดูแล/ผู้ช่วยคนพิการร่วมปฏิบัติงาน ด้วยตามความเหมาะสม
๔๖. ควรมีศูนย์บริการดูแล /เลี้ยงดูคนพิการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

แนวทางป้องกันความพิการ

๑. ควรดำเนินการให้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องคนพิการ รวมทั้งวิถีเฝ้าระวัง ป้องกัน และคัดกรองความพิการในระดับเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และป้องกันความพิการ รวมถึงส่งเสริมให้คนพิการได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยเร็ว
๒. ควรดำเนินงานป้องกันความพิการอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ
๓. ควรจัดบริการสอนพ่อแม่ดูแลอนามัยของทารกในครรภ์เพื่อป้องกันความพิการ
๔. ควรสนับสนุนการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันความพิการเพิ่มมากขึ้น

๕. ควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์จดทะเบียนเด็กที่มีความบกพร่องตั้งแต่แรกเกิด เพื่อติดตาม ประเมิน ความพิการ และให้บริการป้องกันหรือฟื้นฟูสมรรถภาพโดยเร็ว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเสวนาฯ ดังกล่าวข้างต้น ควรได้มีการ นำเสนอต่อองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว เพื่อพิจารณา วิเคราะห์ พัฒนา และขยายผลไปสู่การกำหนดนโยบาย และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติโดยมี งบประมาณรองรับอย่างเพียงพอ ต่อเนื่อง และยั่งยืนอย่างแท้จริง

.....